

השכלה מקצועית

רשמי סיור בטקסס

סטיבן רוזן – שה"מ, מחוז בית שאן

החלב באוניברסיטת Texas A&M ב-1.1.91 התחילו בפעם הראשונה בטקסס לשלם לפי חלבון, בנוסף לתשלום המסורתי שהוא לפי חלב ושומן. התשלום לחלבון ושומן שווה, בעוד אצלנו התשלום פי שלושה לחלבון. בהיעדר מכסות חלב, המדריכים שם מדגישים שמעניינת אותם **כמות** שומן וחלבון ולא כל כך אחוז הרכיבים. המחלבות בטקסס בודקות תאים סומטיים ומשלמות פרמיה לרפת עם פחות מ-250,000 תאים בסמ"ק. התמורה שהיצרן מקבל עבור החלב ירדה מאד בתקופה האחרונה בעקבות גידול רציני במספר הרפתות, וזאת כתוצאה מבעלי רפתות גדולות שעברו בעיקר מקליפורניה, כי אין מסים של המדינה בטקסס. כל זה גרם למצב כלכלי קשה ברפתות שם.

עבודה

רוב העובדים ברפתות הם מקסיקנים שמרוויחים משכורת נמוכה, יחסית. מספר העובדים לפרה הוא הרבה יותר קטן מהמקובל בארץ והעובדים מאד יעילים לעומת המקובל כאן. כדי להשיג על טיב החליבה של המקסיקנים נהוג לשים מצלמת וידיאו במכון החליבה. בעל הרפת מסתכל כל חליבת לילה שעה ארוכה וכך "משפר" את טיב החליבה.

מבנים

רוב המבנים הם קוראלים גדולים עם בטון רק ברצועת האבסה. שטח המחיה הכללי המקובל הוא **לפחות 40 מטר מרובע לפרה**, פי שניים מהמקובל בארץ במקרה הכי טוב. בסיור שאני ערכתי לא ראיתי אפילו רפת אחת עם הרבה

היתה לי הזכות השנה לקבל הזמנה להרצות בכנס רפתנים THE INTERNATIONAL STOCKMEN'S SCHOOL שנוערך במסגרת הכנס השנתי שמקיף את כל ענפי בע"ח – רפתנים, בוקרים, מגדלי עופות וכולל גם הרודיאו השנתי. מטרת הכנס היא להעביר לרפתנים את החידושים המקצועיים האחרונים, דיווח על טכנולוגיות חדשות והגדלת הרווחיות למגדל. האירוע התקיים בחסות Texas A&M. ניצלתי את הכנס כדי לעשות גם סיור ברפתות בטקסס יחד עם מומחים מהאזור. כמו כן, ביקרתי באוניברסיטת Texas A&M, שבה ממוקם המרכז לביקורת החלב וניהול ספר העדר. גם הספקתי לדבר עם מומחים רבים מהשורה הראשונה בארה"ב. לכן, חשבתי שיהיה כדאי למסור קצת מהתרשמותי מהנעשה שם.

כללי

האקלים בצפון-מזרח טקסס בקיץ חם מאד וגם די לח, ובהחלט מזכיר אזור עמק הירדן. כמות הגשם השנתית הממוצעת היא כ-1000 מ"מ, שיורדת כמעט רק בחורף. הרפתות שם בד"כ גדולות, ראיתי הרבה רפתות עם יותר מ-700 חולבות. רוב הרפתות שביקרתי בהן מניבות בין 9,000–10,500 ליטר חלב בממוצע לפרה עם כ-3.6%–3.8% שומן וכ-3.1% חלבון בחלב. כל זה בשלוש חליבות ביום.

ביקורת החלב

כשליש מהרפתות נמצאות בביקורת החלב. ביקרתי במרכז של ניהול ספר העדר וביקורת

בטקסס הם מסוג "מכון מקביל", כלומר הפרות נכנסות בדומה לשדרות-דג, אבל עושות סיבוב של 90 מעלות, החליבה מאחורה והפרות יוצאות קדימה, עם מוט חזה. המכונים שראיתי היו עד 20 מכונות בכל צד. היתרון במכון כזה הוא במחיר נמוך עקב שטח בניה מועט. יתרון נוסף הוא במרחקים הקצרים שהחולב צריך ללכת. הרפתנים והמדריכים שם חושבים, שחליבה מאחור היא השיטה הנכונה. הם פתרו, פחות או יותר, את בעיית הסיבוב של 90 מעלות של הפרות בכניסה למכון באמצעות מוט חזה מיוחד שמסדר כל פרה.

ברוב הרפתות בהן ביקרתי מחטאים את פטמות הפרות גם לפני וגם אחרי החליבה. בכל הרפתות חלבו פרות נקיות ויבשות ובכלל, התרשמתי מאיכות החליבה. החליבה בד"כ לקו נמוך עם מסירי גביעים, אבל ללא מדי-חלב. פעם בחודש יש שקילה וכך יודעים כמה חלב הפרות הניבו. כל בעל משק דואג, שהמקסיקנים שלו יחלבו את פרותיו בדיוק על פי הנחיותיו.

בזן, למרות שביקרתי בחורף שהוא עונת הגשמים. במרכז הרפת יש אזור רביצה יחסית לא גדול עם סככה גבוהה. בחלק מהרפתות יש צינון מעל האיבוס, כדי להקל את עקת החום בקיץ. ראיתי רפת אחת עם תא-רביצה "freestalls". המבנה מאד מרשים ומצויין, אבל יקר מאד ומתאים יותר צפונה באקלים קר מאד. הוולדות גדלים בעיקר במלונות שמאד פופולריות שם.

נושא "חם" מאד היום הוא הטיפול בשפכים. הרשויות מאד מקפידות על שמירת מקורות המים והרבה רפתות נסגרו, כי לא יכלו לעמוד בהשקעות הגדולות הדרושות. ברפת גדולה יש שלוש לגונות ענקיות לחימצון המים ומשם משקים את השדות עם המים המטופלים. יש אפילו תוכנית מחשב, האומרת כמה פרות מותר להחזיק בהתאם לשטח הנמצא לצורך פיזור הזבל.

מכוני חליבה וממשק חליבה

רוב מכוני החליבה שבונים היום לרפת הגדולה

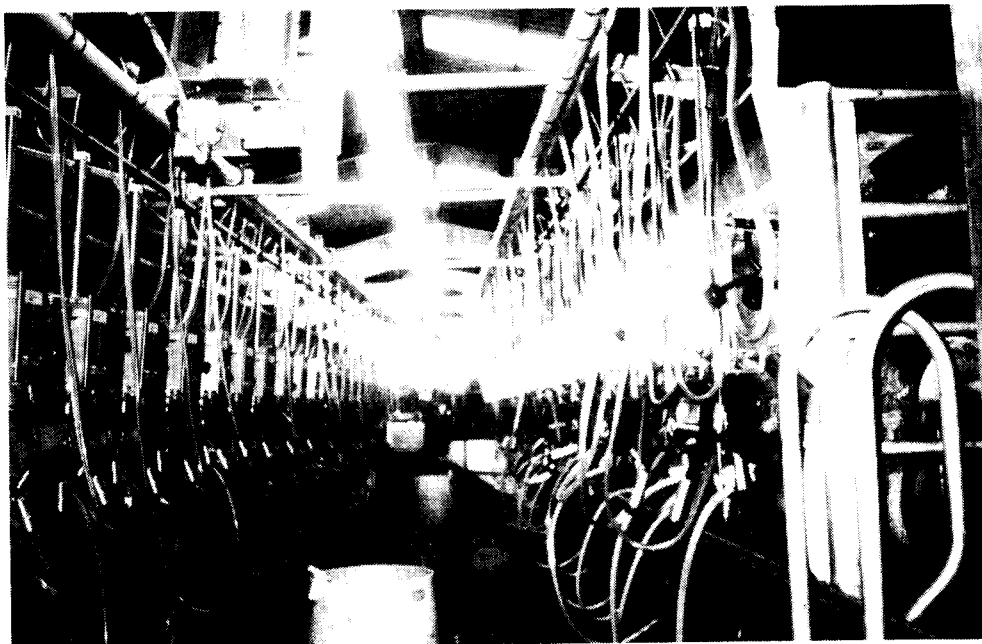
רצועת האבסה מבוטנת ארוכה בסמוך לקוראל אדמה רחב ידיים.

הזנה

מ-35% מזון גס. המנות בטקסס כוללות קמה נוצות, DDG (מסורגום), תירס גרוס, גלוטן תירס, גרעיני כותנה, קליפות סויה, כוספת סויה, תחמיץ תירס, שחת אספסת, שחת עשב ברמודה (שחת דגן באיכות בינונית מקומית), שומן מן החי שנותנים ממיכלים בהם מחממים את השמן, אוריאה, מולסה (לא בתערובת), ועוד מזונות. בטקסס משתמשים בהרבה "תוספות" כגון: שמרים, zinpro (אבץ+מטיונין לתיקון בעיות רגליים), ומינרלים רבים (K, Na, S, Mg). יש גם שימוש רב בבופרים (חומרי התרסה). לדעתו, השימוש הנפוץ כל כך בתוספות נובע בעיקר מהמסחר הגדול באותם חומרים ומהעובדה, שהחברות האלה מממנות את רוב המחקר. חלק גדול מהרפתות נותנות את המנה לגבוהות-תנובה במשך כל התחלובה. יש גם רפתות שנותנות מנה לנמוכות-תנובה עם כ-16.5% חלבון ו-1.66 מק"ל אנרגיה נטו. בד"כ מזינים עד כ-7% שומן בסה"כ, וזאת כדי להגיע לאנרגיה גבוהה עם מספיק סיב. יש שימוש מסויים בשומן מוגן, אבל רוב הרפתות

ברוב הרפתות באזור הזה של טקסס נוהגים הזנה מעגלה מערבלת T.M.R. (מנה כולית, כמו בארץ). בד"כ יש מרכזי מזון דומים מאד לקיימים אצלנו, וזה מפני ששם הרפתות גדולות. מנת המזון מורכבת רק על ידי המדריך בעזרת המחשב שלו במשרדו. במנה טיפוסית לגבוהות תנובה יש בין 18%-19% חלבון (!) ולפחות 1.72 מק"ל אנרגיה נטו בק"ג ח"י, ועד 1.82 מק"ל (!). המנה מכילה כ-21% ADF ומעל 35% NDF ו-0.9% סידן. ברוב המנות שראיתי יש בין 37%-40% מזון גס אמיתי, אבל משתמשים בהרבה חומרי לואי שמכיל יחסית הרבה NDF, כמו גרעיני כותנה, DDG, קליפות סויה, וכו'. טון אספסת עולה שם \$140, מחיר יקר לגבי ארה"ב, משום שמביאים את האספסת מניו-מקסיקו.

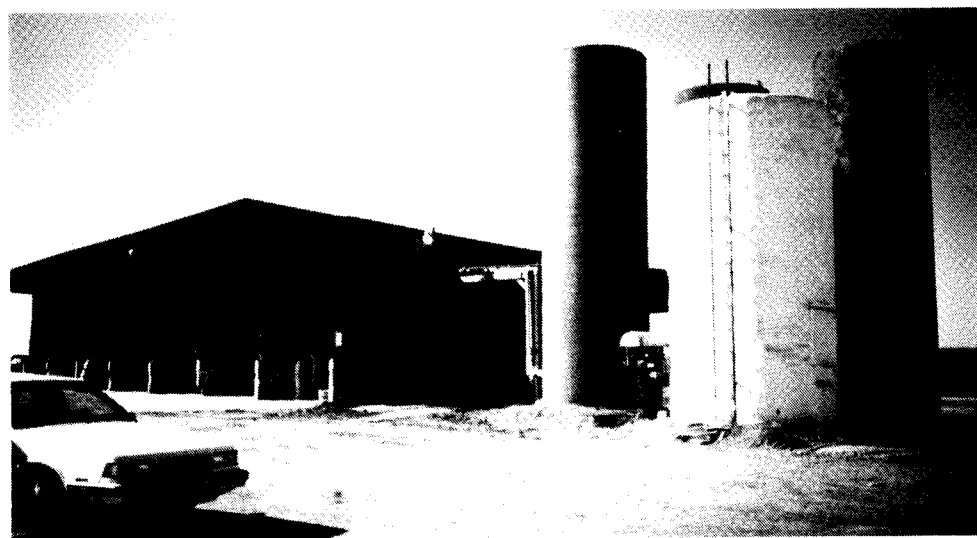
המדריכים שם אמרו לי שהם מוכנים לרדת עד 30% מזון גס, בתנאי שיש מספיק NDF ו-ADF, אבל אני לא ראיתי מנה עם פחות

מכון חליבה "מקביל" ברפת הגדולה בטקסס.

בור תחמיץ חפור באדמה, אך עם רצפת בטון.

מרכז המזון האופייני לחוות הגדולות בטקסס.

מנסים לתת גם את המזון הסיבי באיכות הגבוהה ביותר.

בסיכום אפשר להגיד, שיש לנו כאן בארץ תנאים די דומים לרפתות בטקסס. אפשר גם ללמוד מהנעשה שם, אבל לא צריך לנסות ולהעתיק כל דבר, כי לא כל דבר שכדאי בטקסס מבחינה כלכלית, יהיה כדאי גם כאן.

מסתפקות בשומן מגרעיני כותנה, שומן מן החי וכ"ד.

יש דגש חזק בנושא של "מנת קיץ". בקיץ משנים את המנה ונותנים מנה עשירה יותר במינרלים, 1.5% אשלגן וגם יותר נתרן. בקיץ גם מנסים לתת מנה יותר "מרוכזת" מבחינה תזונתית, כדי לפצות על הירידה בצריכה. בקיץ